

1712. AASTA REVISJONIST EESTIMAAL

Dots. ajalootead. kand. J. Konks

Üldajaloo kateeder

Tootlike jõudude kasvu hindamisel Eestimaal XVIII saj. on olulise tähtsusega teada, milline oli nende tase pärast Eestimaa kõrvalejäämist otsesest sõjategevusest ja 1710. ning osalt ka veel 1711. aastal rahvast laastanud katku möödumist. Sellelt seisukohalt on olulise tähtsusega 1712. aasta revisjon, mille teostasid haagikohtunikud riigivõimu nimel maanõunike vastava korralduse alusel. Mainitud revisjon ei valgusta küll tootlike jõudude olukorda tervikuna, kuid ta puudutab otseselt töötavat inimest, tootlike jõudude peamist osa. 1712. aasta revisjon haaras kõiki maakondi, 46 kihelkonda ja ligilähedalt kõiki mõisapiirkondi. Selle peamiseks ülesandeks oli kindlaks teha, kui suur oli elanike arv taludes. Vabadikke on äärmiselt vähe arvesse võetud ja mõisa-teenijatest on seal täiesti mööda mindud. Koos ellujäänutega registreeriti ka eelnenud katku ohvrid. Peale selle sisaldab revisjon mõningaid andmeid muudegi küsimuste, nagu talude arvu, nende suuruse, talupoegadele kuuluvate loomade hulga jne. kohta.

Teatavaid kokkuvõtteid ellujäänulist ja katku surnuist tegi 1712. aasta revisjoni alusel juba P. Jordan,¹ kuid ta käsitles ainult väheseid kihelkondi (Harjumaalt 2, Virumaalt 5, Järvamaalt 1, Läänemaalt 2 ja peale selle Hiiumaad ning Vormsi saart) ja nende tuginedes tegi järeldused maakondlikus ulatuses. Muid küsimusi, mille kohta revisjonis leidub andmeid, Jordan ei puuduta. Käesolevas lühiartiklis on arvesse võetud kõik revisjonist puudutatud kihelkonnad ja peale elanikkonna on pööratud mõnel määral tähelepanu ka mõningatele teistele küsimustele. Mis puutub revisjoni andmetesse,² siis pärinesid need otseselt talupoegadelt, kusjuures talupojad olid kohustatud esitama õiged andmed. Need

¹ P. Jordan, Die Resultate der ehstländischen Volkszählung vom 29. Dezember 1881 in textlicher Beleuchtung, Reval 1886, lk. 33 ja Geschichte der Pest in Estland im Jahre 1710. St. Petersburger Kalender für das Jahr 1880. II Theil.

² Käesoleva käsitluse aluseks olevad andmed vt. ENSV RAKA, f. 3, nim. 1, s.ü. 448.

näitavad kõigepealt seda, kui palju oli taludes tegelikult inimesi ja loomi. Jordan märgib õigesti, et peale revisjonis esitatute võis olla inimesi, kes polnud veel taludesse tagasi tulnud, ja neid, kes katkust pääsemiseks olid pagenud metsadesse või muidu pagenud.³ Katku surnute kohta on andmed aga kahtlemata ebatäpsemad, sest nende fikseerimine oli hoopis raskem. Majandusalastes andmetes on aga sageli suuri lünki, mis tulenesid nähtavasti sellest, kuidas üks või teine haagikohtunik asjasse suhtus. Kõigest hoolimata võimaldavad 1712. aasta revisjoni andmed olukorrast siiski teatava pildi saamist ja teatavatele järeldustele jõudmist.

Võttes vaatluse alla kõigepealt 1712. aasta revisjoni arvilised andmed talurahva kohta, olgu need esijoones antud kihelkonniti.

Tabel 1

Maakond	Kihelkond	Talupoegade arv enne katku	Katku surnud	Nende % üldarvust	Ellu jäänud	Nende % üldarvust
Harjumaa	Hageri	4506	3709	82,3	797	17,7
	Harju-Jaani	2340	1871	79,9	469	20,1
	Harju-Madise	1643	1203	73,2	440	26,8
	Juuru	2242	1778	79,3	464	20,7
	Jõelähtme	1511	1247	82,5	264	17,5
	Jüri	1293	1072	82,9	221	17,1
	Keila	4650	3934	84,6	716	15,4
	Kose	4185	3581	85,6	604	14,4
	Kuusalu	2736	1914	69,9	822	30,1
	Nissi	1891	1503	79,5	388	20,5
	Rapla	3938	3109	78,9	829	21,1
	Risti	1130	821	72,6	309	27,4
	Virumaa	Haljala	2857	2214	77,5	643
Jõhvi ühes						
Vaivaraga		1708	1078	63,1	630	36,9
Kadrina		2867	1642	57,3	1225	42,7
Lüganuse		1538	1146	74,5	392	25,5
Rakvere		1671	1352	80,9	319	19,1
Simuna		2838	1899	66,9	939	33,1
Väike-Maarja		1828	1263	69,1	565	30,9
Viru-Jaagupi		2856	2349	82,2	507	17,8
Viru-Nigula ⁴	2154	1364	63,3	790	36,7	
Järvamaa	Ambla	2760	1868	67,7	892	32,3
	Anna	606	510	84,1	96	15,9
	Järva-Jaani	1202	626	52,1	576	47,9
	Järva-Madise	1403	1064	75,8	339	24,2
	Koeru	2220	1653	74,4	567	25,6
	Peetri	2474	1591	64,3	883	35,7
	Türi	2610	2052	78,6	558	21,4
Läänemaa	Haapsalu	519	433	83,4	86	16,6
	Hanila	3609	3138	86,9	471	13,1

³ Vt. P. Jordan, Geschichte der Pest, lk. 80.

⁴ Viru-Nigula kohta vt. lähemalt V. Miller, Den stora pesten i Viru-Nigula socken år 1710—1711. Svio-Estonica 1938. Tartu 1938, lk. 199—208.

Maakond	Kihelkond	Talupoegade arv enne katku	Katku surnud	Nende % üldarvust	Ellu jäänud	Nende % üldarvust
	Karuse	2225	1840	82,7	385	17,3
	Kirbla	2255	2093	92,8	162	7,2
	Kullamaa	4186	3315	79,2	871	20,8
	Käina	1979	1358	68,6	621	31,4
	Lihula	2040	1958	96,0	82	4,0
	Lääne-Nigula	2484	1889	76,0	959	24,0
	Martna	2630	2252	85,6	378	14,4
	Mihkli	864	739	85,5	125	14,5
	Märjamaa	2316	1927	83,2	389	16,8
	Noarootsi	1428	826	57,8	602	42,2
	Pühalepa	1772	959	54,1	813	45,9
	Reigi	1532	492	32,1	1040	67,9
	Ridala	2382	1698	71,3	684	28,7
	Vigala	3008	2676	89,0	332	11,0
	Vormsi	614	151	24,6	463	75,4

Nagu eelnevast nähtub, on suremuse, s. t. ka ellujäänute % eri kihelkondades võrdlemisi erinev. Kui rühmitada kihelkonnad teatud %-% piirides, siis, nagu näitavad alljärgnevad andmed, on vähe neid kihelkondi, kus suremus on väike. Enamikus kihelkondades on suremus kõrge või koguni väga kõrge.

Tabel 2

Ellujäänute % elanikkonnast	Katku surnute % elanikkonnast	Kihelkonnad	Kihelkondade arv
70—80	20—30	Vormsi	1
60—69	31—40	Reigi	1
50—59	41—50	—	—
40—49	51—60	Järva-Jaani, Kadrina, Noarootsi, Pühalepa	4
30—39	61—70	Ambla, Jõhvi-Vaivara, Käina, Peetri, Simuna, Viru-Nigula, Väike-Maarja, Kuusalu	9
20—29	71—80	Haljala, Harju-Jaani, Harju-Madise, Juuru, Järva-Madise, Koeru, Kullamaa, Lääne-Nigula, Lüganuse, Nissi, Rapla, Ridala, Risti, Türi	14
10—19	81—90	Anna, Haapsalu, Hageri, Hanila, Jõelähtme, Jüri, Karuse, Keila, Kose, Martna, Mihkli, Märjamaa, Rakvere, Vigala, Viru-Jaagupi	15
0—9	91—100	Kirbla, Lihula	2
		Kokku	46

Kui vaadelda revisjoni tulemusi maakonniti, siis oli suremuse % kõige suurem ja ellujäänute % kõige madalam Harjumaa (vastavad arvud 80,3 ja 19,7), millele järgnes Läänemaa ühes Hiiumaaga (vastavad arvud 77,4 ja 22,6), siis Järvamaa (vastavad arvud 70,5 ja 29,5) ja lõpuks Virumaa (vastavad arvud 70,4 ja 29,6). Kui aga võtta Läänemaa ilma Hiiumaata ja Vormsi saareta, kus suremus oli suhteliselt madal, siis kujuneb olukord järgmiseks.

Maa-ala	Ellujäänute %	Surnute %
Läänemaa	17,2	82,8
Harjumaa	19,7	80,3
Järvamaa	29,5	70,5
Virumaa	29,6	70,4
Hiiumaa	46,8	53,2
Vormsi	75,4	24,6

Katku leviku teljeks Eestimaa võib pidada Pärnu—Tallinna joont. Kõrge suremusega kihelkonnad asusid sellest läänes ja idas. Mida kaugemale mainitud joonest, seda enam väheneb harilikult suremus, kusjuures esineb aga ka mõningaid erandeid. Katku leviku üheks esialgseks keskuseks Eestimaa suhtes oli Pärnumaa ja teiseks Tallinn.

Kõigis Eestimaa maakondades kokku suri revisjoni andmeil 77 157 talupoega, mis moodustab 76,0%, jäi ellu 24 343 talupoega, s. t. 24,0%. Kui aluseks võtta revisjoni andmeid, ulatus talupoegade arv seega enne katku 101 500-ni.

Igas maakonnas (kuigi mitte igas kihelkonnas) leidis neid mõisaid, kus katku suremuse protsent oli eriti kõrge (90% ja üle selle) ja vastavalt ellujäänute protsent eriti madal. Leidis samuti ka neid mõisaid, kus suremuse protsent oli 50 ja alla selle ning ellujäänute protsent vastavalt kõrgem. Kuid oli neidki mõisaid, kus äärmused puudusid. Oeldu illustreerimiseks olgu esitatud alljärgnevad andmed.

Mõisad, kus suremus oli väga kõrge (90% ja enam)

Tabel 3

Mõis	Kihelkond	Surnute %	Ellujäänute %
1	2	3	4
Kumna	Keila	100	—
Sõtküla	Vaivara	100	—
Päite	Jõhvi	100	—
Araski	Väike-Maarja	100	—

1	2	3	4
Fänjala	Anna	100	—
Uus Piibe	Koeru	100	—
Õõtla	Peetri	100	—
Sipa	Lihula	100	—
Kulus	Martna		elus 1 peremees ja 1 perenaine
Patsu	"		elus 1 peremees ja 1 töövõimetu perenaine
Kirkota	Märjamaa	100	—
Kaarli	Rakvere	99,0	1,0
Maidla	Hageri	98,0	2,0
Seira	Kirbla	97,1	2,9
Kurevere	Martna	96,6	3,4
Roela	Viru-Jaagupi	96,5	3,5
Sõmeru	Rakvere	96,4	3,6
Väike-Kullamaa	Kullamaa	96,3	3,7
Lihula	Lihula	96,3	3,7
Väike-Lähtru	Martna	96,3	3,7
Väike-Rõude	"	96,2	3,8
Vaisti	Hanila	95,7	4,3
Vanamõisa	Kirbla	95,6	4,4
Vanamõisa	Keila	94,9	5,1
Saulepi	Hanila	94,4	5,6
Klooga	Keila	94,3	5,7
Laiküla	Martna	94,3	5,7
Uksnurme	Keila	93,9	6,1
Saku	Keila	93,9	6,1
Kostivere	Jõelähtme	93,8	6,2
Haljava	Harju-Jaani	93,7	6,3
Illuste	Hanila	93,5	6,5
Suur Kullamaa	Kullamaa	93,5	6,5
Piivarootsi	Karuse	93,3	6,7
Väike Keskküla	Kirbla	93,2	6,8
Pikaküla	Anna	93,1	6,9
Lagedi	Jüri	92,8	7,2
Kopelmani	Keila	92,8	7,2
Lööra	Kose	92,7	7,3
Kodasuu	Kuusalu	92,3	7,7
Küti	Viru-Jaagupi	92,3	7,7
Mõtsu	Hanila	92,0	8,0
Habaja	Kose	91,8	8,2
Tuudi	Karuse	91,8	8,2
Vana-Vigala	Vigala	91,8	8,2
Paadrema	Hanila	91,4	8,6
Aaspere	Haljala	91,2	8,8
Aruküla	Harju-Jaani	91,0	9,0
Kivi-Vigala	Vigala	91,0	9,0
Kurisoo	Järva-Madise	90,9	9,1
Kõrvetaga	Märjamaa	90,9	9,1
Mõisaküla	Hanila	90,7	9,3
Vatla	Karuse	90,5	9,5
Putkaste	Martna	90,4	9,6
Ohtla	Kullamaa	90,4	9,6
Lümandu	Hageri	90,2	9,8
Vihula	Haljala	90,2	9,8
Rooküla	Kose	90,0	10,0

Tabel 4

Mõisad, kus suremus oli suhteliselt madalam (50% ja alla selle)

Mõis	Kihelkond	Surnute %	Ellujäänute %
Repniku	Vaivara	50,0	50,0
Essu	Haljala	49,6	50,4
Paslepa	Noarootsi	49,1	50,9
Lelle	Rapla	48,9	51,1
Raeküla	Väike-Maarja	48,6	51,4
Salla, Koila, Mõisamaa	Simuna	48,5	51,5
Lehtse	Ambla	48,4	51,6
Udriku	Kadrina	46,9	53,1
Einmani	Järva-Jaani	46,4	53,6
Pirksi	Noarootsi	44,8	55,2
Moe	Ambla	41,9	58,1
Arbayere	Kadrina	41,5	58,5
Hõbeda	"	41,4	58,6
Imastu	"	41,1	58,9
Pruuna	Ambla	39,5	60,5
Koogu	Viru-Nigula	39,3	60,7
Saaremõisa	Noarootsi	39,3	60,7
Kuie	Järva-Jaani	38,9	61,1
Polli	Kadrina	38,7	61,3
Roosna-Alliku	Järva-Jaani	38,5	61,5
Ärtu ja Nurmsi	Rapla	37,9	62,1
Hatu	Risti	35,9	64,1
Kurtna	Jõhvi	35,2	64,8
Painküla	Märjamaa	31,2	68,8
Pähu	Järva-Jaani	29,0	71,0
Käru	Simuna	28,2	71,8
Suuremõisa	Vormsi	26,8	73,2
Kõrgesaare	Reigi	26,0	74,0
Lasinurme	Simuna	24,3	75,7
Uniküla	Väike-Maarja	24,0	76,0
Ao	Koeru	22,7	77,3
Kiikama	Järva-Jaani	19,0	81,0
Andja	Viru-Nigula	7,0	93,0
Jõgisuu	Kullamaa	—	100
Lauka	Käina	—	100
Leilise	Kullamaa	—	100
Söderby	Vormsi	—	100

Harju-Madise, Juuru, Nissi, Lüganuse, Türi, Haapsalu, Lääne-Nigula, Mihkli, Pühalepa ja Ridala kihelkonnas aga niisuguseid äärmusi ei esinenud.

1712. aasta revisjonist nähtub, et oli ka külasid ja talusid peale ülaloesitatud mõisate, kus kõik hukkused ning talud ja külad jäid tühjaks. Samuti oli neid külasid ja talusid, mis jäid katkust puutumata. Säärastel erinevatel olukordadel oli muidugi suur tähtsus XVIII saj. põllumajanduse arengule ja asustuse kujunemisele ning nende silmaspidamine aitab kaasa õigete järelduste

Tabel 5

Maakond	Kihelkond	Tööjõuliste %	Vanade %	Laste %
Harjumaa	Hageri	61,4	12,3	26,3
	Harju-Jaani	81,7	—	18,3
	Harju-Madise	86,4	—	13,6
	Juuru	60,1	18,6	21,3
	Jõelähtme	87,9	—	12,1
	Jüri	78,3	0,9	20,8
	Keila	84,3	—	15,7
	Kose	68,9	7,8	23,3
	Kuusalu	83,0	—	17,0
	Nissi	78,3	—	21,7
Rapla	73,8	—	26,2	
Risti	83,7	—	16,3	
Virumaa	Keskmiselt	76,1	3,7	20,2
	Haljala	83,4	—	16,6
	Jõhvi ühes	—	—	—
	Vaivaraga	87,6	—	13,4
	Kadrina	76,3	—	23,7
	Lüganuse	77,8	4,4	17,8
	Rakvere	84,6	—	15,4
	Simuna	67,9	4,8	27,3
	Viru-Jaagupi	78,3	6,4	15,3
	Viru-Nigula	83,0	3,7	13,3
Väike-Maarja	78,8	1,2	20,0	
Järvamaa	Keskmiselt	78,7	2,2	19,1
	Ambla	76,3	—	23,7
	Annä	79,2	—	20,8
	Järva-Jaani	75,9	—	24,1
	Järva-Madise	70,5	—	29,5
	Koeru	82,7	—	17,3
	Peetri	71,1	6,9	22,0
	Türi	79,4	—	20,6
	Keskmiselt	76,0	1,6	22,4
Läänemaa	Haapsalu	73,2	—	26,8
	Hanila	77,9	—	22,1
	Karuse	61,5	11,8	26,7
	Kirbla	79,0	—	21,0
	Kullamaa	73,5	—	26,5
	Käina	83,4	—	16,6
	Lihula	81,7	4,9	13,4
	Lääne-Nigula	63,7	—	36,3
	Martna	66,9	10,9	22,2
	Mihkli	86,4	—	13,6
	Märjamaa	75,1	5,4	19,5
	Noarootsi	70,3	—	29,7
	Pühalepa	79,4	—	20,6
	Reigi	79,2	—	20,8
	Ridala	66,1	5,7	28,2
	Vigala	65,1	6,3	28,6
Vormsi	79,3	—	20,7	
Keskmiselt	73,8	2,2	24,0	

tegemisele. Katku laastamise tulemuseks oli see, et ühed piirkonnad sattusid tööjõu poolest paremasse olukorda, teised halvemasse, mis vastavalt pidurdas või soodustas majanduslikku arengut. Nähtavasti avaldas see mõju ka talurahva vanuselisele koosseisule. Nagu näitavad andmed tabelis 5, on küll olemas teatavad erinevused tööjõuliste, vanade ja laste erikaalus maakondade ja eriti kihelkondade vahel, kuid üldiselt on tööjõuliste protsent suhteliselt kõrge, vanade ja laste protsent suhteliselt madal.

On võimalik, et täiskasvanute kõrge protsent tulenes osalt laste ja vanade suuremast suremusest katku-, aga võib-olla koguni sellele eelnenud aastail. Võib-olla paigutati tööjõuliste hulka ka vanu, s. t. neid, kes oma ea poolest sinna enam ei kuulunud.

Nagu juba nimetatud, sisaldab 1712. aasta revisjon muidki andmeid peale nende, mis puudutavad talude elanikkonda arvuliselt. Revisjoni alusel võib teha näiteks teatavaid kokkuvõtteid talude arvu kohta. Hageris oli näiteks asustatud talusid 193, Harju-Jaanis 129, Jüris 52, Keilas 233, Kosel 192, Kuusalus 225, Nissis 106, Jõhvis ja Vaivaras 201, Lüganusel 99, Amblas 247, Annas 32, Järva-Madisel 90, Koerus 156, Peetris 280, Türil 151, Kullamaal 199, Käinas 169, Martnas 100, Pühalepas 199, Reigis 244, Ridalas 168 ja Vormsis 146.

Kui võrrelda mainitud revisjonis antud asustatud talude arvu talude arvuga samades kihelkondades umbes a. 1800, siis nähtub, et Harjumaal on mainitud kihelkondades talude arv kasvanud enam kui 2,5-kordselt, Virumaal rohkem kui 5-kordselt, Järvamaal rohkem kui 2-kordselt ja Läänemaal umbes 2-kordselt.

Talude suuruse kohta näitavad revisjonimaterjalid, et Harjumaal seisid esikohal $\frac{1}{2}$ -adramaalised ja teisel kohal $\frac{1}{4}$ -adramaalised talud. Virumaal, Järvamaal ja Läänemaal ühes Hiiumaaga on esikoht $\frac{1}{4}$ -adramaalistel taludel. Teine koht kuulub Virumaal $\frac{1}{6}$ -adramaalistele, Järvamaal $\frac{1}{2}$ -adramaalistele ja Läänemaal ühes Hiiumaaga $\frac{1}{8}$ -adramaalistele taludele. Kolmas koht kuulub Virumaal $\frac{1}{2}$ -adramaalistele taludele. Peale nende leidub igas maakonnas juba tunduvalt vähemas ulatuses talusid mitmesuguse muu suurusega.

Kui kõrvutada talumaa suurust talus elavate inimeste arvuga, siis on kihelkonniti ja maakonniti siin teatavaid erinevusi. Näiteks tuleb Harju-Madisel, Juurus, Keilas, Kuusalus, Ristil ühe isiku kohta keskmiselt 0,1 adramaad, Simunas 0,05, Lüganusel 0,06, Haljalas, Kadriinas, Viru-Jaagupis 0,08, Jõhvis 0,09, Viru-Nigulas 0,1, Amblas, Järva-Jaanis, Järva-Madisel ja Peetris 0,07, Koerus 0,08, Anna kihelkonnas 0,09, Türil 0,1, Vigalas, Reigis 0,05, Ridalas, Haapsalus, Noarootsis, Lääne-Nigulas, Pühalepas, Käinas 0,06, Martnas ja Vormsis 0,08 adramaad. Kogu Harjumaal koht tuli ühele isikule 0,1, Virumaal ja Järvamaal 0,08, Läänemaal koos Hiiumaaga 0,05 adramaad.

Mis puutub talude loomadesse, siis valitses siin järgmine olukord.

Tabel 6

Maakond	Kihelkond	Ühe inimese kohta			
		hobuseid	härgi	lehma	kokku loomi
Harjumaa	Hageri	0,2	0,4	0,4	1,0
	Harju-Jaani	0,3	0,3	0,4	1,0
	Harju-Madise	0,5	0,5	0,5	1,5
	Juuru	0,4	0,4	0,5	1,3
	Jüri	0,3	0,3	0,3	0,9
	Jöelähtme	0,2	0,2	0,2	0,6
	Keila	0,2	0,4	0,4	1,0
	Kose	0,3	0,4	0,5	1,2
	Kuusalu	0,1	0,4	0,4	0,9
	Nissi	0,1	0,2	0,2	0,5
	Rapla	0,3	0,5	0,5	1,3
	Risti	0,2	0,6	0,5	1,3
	Keskmiselt	0,3	0,4	0,4	1,1
	Virumaa	Haljala	0,3	0,4	0,3
Jõhvi ja Vaivara		0,1	0,6	0,5	1,2
Kadrina		0,3	0,3	0,3	0,9
Lüganuse		0,1	0,5	0,5	1,1
Rakvere		0,2	0,3	0,2	0,7
Viru-Jaagupi		0,3	0,2	0,3	0,8
Viru-Nigula		0,2	0,4	0,4	1,0
Väike-Maarja		0,2	0,3	0,3	0,8
Keskmiselt		0,2	0,3	0,3	0,8
Järvamaa		Ambla	0,2	0,3	0,3
	Anna	0,3	0,5	0,7	1,5
	Järva-Jaani	0,2	0,3	0,6	1,1
	Järva-Madise	0,2	0,3	0,4	0,9
	Koeru	0,2	0,3	0,3	0,8
	Peetri	0,1	0,3	0,4	0,8
	Türi	0,3	0,5	0,6	1,4
	Keskmiselt	0,2	0,3	0,4	0,9
	Läänemaa	Haapsalu	0,3	0,8	0,7
Karuse		0,3	0,8	0,7	1,8
Hanila		0,3	0,5	0,6	1,4
Kirbla		0,3	0,7	0,6	1,6
Kullamaa		0,2	0,6	0,6	1,4
Käina		0,4	1,1	0,9	2,4
Lihula		0,2	0,7	0,8	1,7
Lääne-Nigula		0,2	0,7	0,6	1,5
Martna		0,2	0,5	0,4	1,1
Mihkli		0,4	1,1	1,0	2,5
Märjamaa		0,2	0,5	0,6	1,3
Noarootsi		0,3	0,7	0,6	1,6
Pühalepa		0,3	0,8	0,7	1,8
Reigi		0,2	0,6	0,7	1,5
Ridala		0,2	0,4	0,3	0,9
Vigala		0,2	0,6	0,7	1,5
Vormsi		0,3	0,6	0,4	1,3
Keskmiselt		0,3	0,7	0,6	1,6

1712. aasta revisjonist saab järeldada, et Harjumaal oli talupoja olukord maa suuruse ja loomade arvu poolest pisut parem kui Viru- ja Järvamaal, kuid viimastes maakondades oli pinnas viljakam kui suuremas osas Harjumaal. Läänemaal ja eriti Hiiumaal näib olevat talupojal põllumaad vähem ja seal oli ka pinnas suuremas osas halb, kuid selle eest olid karjatamise ja heina saamise võimalused avaramad, mistõttu sai mõnel määral rohkem karja pidada.

О РЕВИЗИИ 1712 ГОДА В ЭСТЛЯНДИИ

Доц. канд. ист. наук Я. Конкс

Резюме

При оценке роста производительных сил в XVIII веке имеет большое значение вопрос об уровне их после окончания военных действий на территории Эстляндии и после чумы 1710 и 1771 годов. Названная ревизия не освещает положение производительных сил полностью, но она касается непосредственно трудящихся, главного элемента производительных сил. Ревизия была проведена во всех уездах, 46 приходах и почти во всех мызах. Ее главной целью явилось выяснение числа жителей крестьянских дворов. Бобылей она касалась очень мало, а мызных служащих не учитывала.

Итоги ревизии показывают, что в Эстляндии от чумы погибло 77 157, а в живых осталось 24 343 крестьян.

Кроме того ревизия дает данные о числе работоспособных крестьян, о числе детей, перестарелых и неработоспособных. Ревизия дает данные также о числе крестьянских лошадей, волов и коров, о числе крестьянских дворов и их размерах.

Следует отметить, что последние данные очень неполные.

VON DER REVISION DES JAHRES 1712 IN ESTLAND

J. Konks

Zusammenfassung

Um die Entwicklung der Produktivkräfte im XVIII. Jahrhundert in Estland zu beurteilen, ist es nötig zu wissen, in welcher Lage diese nach der Beendigung der Kriegstätigkeit und nach der Pest in den Jahren 1710—1711 hier in Estland sich befanden. In dieser Hinsicht hat die im Jahre 1712 stattgefundene Revision eine wesentliche Bedeutung.

Die genannte Revision beleuchtet die Lage der Produktivkräfte

im ganzen nicht vollkommen, doch betrifft sie direkt den arbeitenden Menschen, das Hauptelement der Produktivkräfte. Die Revision des Jahres 1712 erfaßte alle Kreise, 46 Kirchspiele und beinahe alle Güter. Ihr Hauptziel war die Zahl der Bewohner in den Gesinden festzustellen. Lostreiber wurden selten und das Dienstpersonal der Güter überhaupt nicht erfaßt.

Aus der Zusammenfassung der Angaben der genannten Revision ergibt sich, daß in Estland in allen Kreisen zusammengenommen 77 157 Bauern durch die Pest gestorben und 24 343 Bauern am Leben geblieben waren. In der Revision findet man außerdem noch Angaben über die Zahl der Arbeitsfähigen, Kinder, Alten und Arbeitsunfähigen. Die Revision gibt auch Angaben über die Zahl der Pferde, Ochsen und Kühe in den Bauernhöfen, und Angaben über die Anzahl und Größe der Bauernhöfe. Es ist aber nötig zu bemerken, daß die letztgenannten Angaben verhältnismäßig unvollkommen sind.

SISUKORD — ОГЛАВЛЕНИЕ

M. Lõhmus. Sotsialistlikud ümberkorraldused Kreenholmi Manufaktuuris 1940.—1941. aastal.	3
M. Лыхмус. Социалистические преобразования на Кренгольмской мануфактуре в 1940—1941 гг. <i>Резюме</i>	36
M. Lõhmus. Socialist changes at the Kreenholm Manufactory in 1940—1941. <i>Summary.</i>	38
M. Eller. Nõukogude Eesti ajaloolis-revolutsiooniline maal.	41
M. Эллер. Историко-революционная живопись Советской Эстонии. <i>Резюме</i>	75
M. Eller. Die historisch-revolutionäre Malerei Sowjetestlands. <i>Zusammenfassung.</i>	76
H. Moosberg. Eesti revolutsioonilise liikumise ajaloo uurimisest NSV Liidus aastail 1918—1937.	78
X. Мосберг. Об изучении в СССР истории революционного движения Эстонии (1918—1937 гг.). <i>Резюме</i>	93
H. Moosberg. Zur Erforschung der Geschichte der revolutionären Bewegung Estlands in der UDSSR 1918—1937. <i>Zusammenfassung.</i>	95
V. Joakimov. Progressiivsest üliõpilasliikumisest Tartus Esimese maailmasõja järgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920—1925).	98
V. Иоакимов. О прогрессивном студенческом движении в Тарту в годы революционного кризиса после I мировой войны (1920—1925). <i>Резюме</i>	123